

Република Србија
АП Војводина
ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ ПАНЧЕВО
Пастерова 2, 26000 Панчево

Наш знак: 01-704/13-2021
Датум: 12.10.2022.
Ваш знак: број XI-13-404-229/2021 .

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ГРАД ПАНЧЕВО
ГРАДСКА УПРАВА
Панчево, Трг краља Петра I бр.2-4

Предмет: достава извештаја

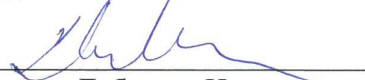
Поштовани,

У прилогу Вам достављамо Извештај о извршеним мерењима амбијенталног ваздуха у Панчеву на локацији Народна башта за **III квартал 2022.** године за услуге које је Завод за јавно здравље Панчево реализовао на основу Уговора о набавци специјализованих услуга за праћење квалитета ваздуха на мерном месту Народна башта и на другим мерним местима на територији града у ситуацијама повећаног аерозагађења за 2022. и 2023. годину број број XI-13-404-229/2021 од 22.12.2021.

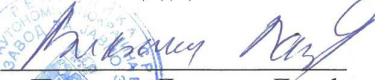
У прилогу:

1. Извештај

Израдио:

Прим. др Дубравка Николовски

ВД ДИРЕКТОРА

Прим. др Љиљана Лазич

ДОСТАВЉЕНО:

1. Градска управа града Панчево
2. Рачуноводство Завода
3. Центар за хигијену и хуману екологију
4. а/а

ЦЕНТАР ЗА ХИГИЈЕНУ И ХУМАНУ ЕКОЛОГИЈУ
ОДЕЉЕЊЕ ХИГИЈЕНЕ

ИЗВЕШТАЈ
О ИЗВРШЕНИМ МЕРЕЊИМА АМБИЈЕНТАЛНОГ ВАЗДУХА
У ПАНЧЕВУ
НА ЛОКАЦИЈИ НАРОДНА БАШТА

јул-септембар 2022. године

Број: 01-704/13-2021

Датум: 12.10.2022.

САДРЖАЈ

1. УВОД	3
2. ПОДАЦИ О ОВЛАШЋЕНОЈ ЛАБОРАТОРИЈИ КОЈА ВРШИ МЕРЕЊА И О КОРИСНИЦИМА УСЛУГА	3
3. МЕРНО МЕСТО.....	4
4. ЗАГАЂУЈУЋЕ СУПСТАНЦЕ	4
5. МЕТОДОЛОГИЈА МЕРЕЊА	5
6. МЕРНИ УРЕЂАЈИ.....	5
7. РЕЗУЛТАТИ МЕРЕЊА.....	5
8. ИНДЕКС КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА	16
9. ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА.....	17
10. ЗАКЉУЧАК	18
11. ПРЕДЛОГ МЕРА	19
12. ПРИЛОГ.....	21
1. Мапа мерног места (број страна 1)	
2. Листе метеоролошких података (број страна 3)	
3. Листе оригиналних података - мерно место Народна башта (број страна 3)	
4. Копије сертификата о еталонирању мерила (број страна 6)	
5. Копија решења о утврђивању обима акредитације (број страна 3)	
6. Копија овлашћења за рад (број страна 8)	

- КРАЈ ИЗВЕШТАЈА -

1. УВОД

У периоду јул-септембар 2022. године, на основу Уговора о набавци специјализованих услуга за праћење квалитета ваздуха на мерном месту Народна башта и на другим местима на територији града Панчева у ситуацијама повећаног аерозагађења за 2022. и 2023. годину број XI-13-404-229/2021 од 22.12.2021. године, наш број 01-704/6-2021 од 22.12.2021. године закљученог са Градом Панчевом, вршена су додатна мерења квалитета ваздуха на подручју града Панчева на локацији Народна Башта.

2. ПОДАЦИ О ОВЛАШЋЕНОЈ ЛАБОРАТОРИЈИ КОЈА ВРШИ МЕРЕЊА И О КОРИСНИЦИМА УСЛУГА

Подаци о овлашћеној лабораторији која врши мерења

Назив	Завод за јавно здравље Панчево
Адреса	Пастерова 2
Седиште	26000 Панчево
Тел/факс	013 312 725
E-mail	higijena@zjzpa.org.rs
Лица за контакт	Дубравка Николовски, 062 886 97 15

Подаци о кориснику услуга

Назив	Град Панчево
Адреса	Трг краља Петра I 2-4
Седиште	Панчево
Тел/факс	013 / 308 884, 013 351 298
E-mail	ekologija@pancevo.rs ; vesna.petkovic-borovnica@pancevo.rs
Лица за контакт	Весна Петковић - Боровница, 064 866 22 48

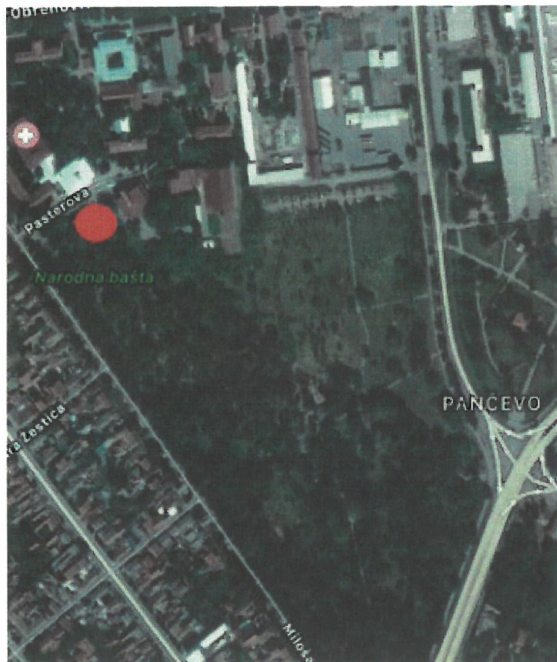
Сертификати и овлашћења

Сертификатом о акредитацији (акредитациони број 01-229) потврђено је да Завод за јавно здравље Панчево задовољава захтеве стандарда SRPS ISO/IEC 17025:2017 те је компетентан за обављање послова узорковања и испитивања који су специфицирани у Решењу о утврђивању обима акредитације.

Министарство пољопривреде и заштите животне средине Републике Србије је издало овлашћење под бројем 353-01-02145-2021-03 од 27.07.2021. године којим је овластио Завод за јавно здравље Панчево за мерење нивоа загађујућих материја у ваздуху.

3. МЕРНО МЕСТО

На мерном месту на локалитету **Народна башта** (NV 77m, N 44° 52' 03,8" E 20° 39' 11,2") врши се континуално праћење квалитета амбијенталног ваздуха системом за аутоматски мониторинг квалитета ваздуха (слика 1). Мерно место је активно од октобра месеца 2013. године и репрезентује урбано подручје (зона стамбено-пословна). Тип аутоматске станице је *urban background*.

Слика 1. Положај мерног места *Народна башта*

4. ЗАГАЂУЈУЋЕ СУПСТАНЦЕ

На мерном месту Народна башта у периоду 01.07.2022. - 30.09.2022. године вршен је аутоматски мониторинг следећих параметара:

- ❖ Суспендоване честице, фракције PM_{10} и $PM_{2,5}$
- ❖ Амонијак
- ❖ Укупни азотни оксиди
- ❖ Бензен, толуен и ксилен

5. МЕТОДОЛОГИЈА МЕРЕЊА

За мерење имисионих концентрација загађујућих супстанци коришћена је стандардна методологија према Уредби о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха (Сл.гласник бр.11/10 и бр.75/10, бр. 63/13):

- ❖ SRPS EN 16450:2017 *Одређивање суспендованих честица PM_{10} и $PM_{2,5}$ аутоматским анализатором (orthogonal light scattering);*
- ❖ HDMI-215 *Одређивање азотових оксида и амонијака аутоматским анализатором (хемилуминисценција);*
- ❖ SRPS EN 14662-3:2017 *Одређивање концентрације бензена аутоматско узорковање пумпом са гасном хроматографијом (техника GC/FID);*
- ❖ HDMI-213 *Одређивање толуена, етилбензена и ксилена (o, m, p) са аутоматским узорковањем, пумпом са гасном хроматографијом (техника GC/FID).*

Примењено правило одлучивања (изјава о усаглашености): Бинарно правило одлучивања "једноставног прихватања" дефинисано у процедури ПР-12.

Одступања, допуна или изузимања у односу на наведену законску регулативу и методе није било.

Расположивост података за PM_{10} и $PM_{2,5}$ је 84,7%, за NO_x и NH_3 81,5% и за бензен, толуен и ксилен 83,4%. Према горе наведеној Уредби „Захтеви за минималну расположивост података и временску покривеност не укључују губитак података који настаје услед редовног еталонирања и одржавања инструмената“.

Оцењивање резултата мерења вршено је према Уредби о условима мониторинга и захтевима квалитета ваздуха ваздуха ("Сл. гласник РС" бр.11/2010, 75/2010 и 63/2013).

Оцена штетности утицаја загађујућих материја из ваздуха на здравље и животну средину је вршена према SAQI_11 Индексу квалитета ваздуха (Кнежевић Ј. и сар. Квалитет ваздуха у Републици Србији 2019 године. Министарство заштите животне средине, Агенција за заштиту животне средине, Београд, 2020, стр. 44).

6. МЕРНИ УРЕЂАЈИ

Континуални аутоматски мониторинг фракције PM_{10} и $PM_{2,5}$ суспендованих честица вршен је помоћу анализатора GRIMM EDM 180.

Континуални аутоматски мониторинг амонијака и азотних оксида вршен је помоћу анализатора NH_3/NO_x APNA – 370 Horiba.

Континуални аутоматски мониторинг ароматичних угљоводоника вршен је помоћу анализатора BTEX са PID детектором Chromatotec GC866.

Аутоматски анализатори за праћење квалитета амбијенталног ваздуха се налазе у мобилној мерној јединици Завода за јавно здравље Панчево чија је базна локација „Народна Башта“. Мобилна мерна станица поседује и метеоролошку станицу за праћење метеоролошких параметара.

Копије уверења о еталонирању мерних уређаја дата су у прилогу овог извештаја.

7. РЕЗУЛТАТИ МЕРЕЊА

Статистички обрађени резултати мерења квалитета ваздуха на локацији Народна башта у периоду јул-септембар 2022. године су приказани табеларно и графички.

7.1. Статистички показатељи

Табела 1. Резултати испитивања квалитета ваздуха на локацији Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

 ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ ПАНЧЕВО		ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ Центар за хигијену и хуману екологију Одељење хигијене										
ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА ¹												
ЛОКАЦИЈА: ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА										Период: јул-сеп 2022.		
ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН.	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ										
	МЕРЕ	N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C ₉₈	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум	
PM ₁₀	µg/m ³	78	23.49	21.96	39.73	45.94	7.08	50.81	50	1	27. август	
PM _{2,5}	µg/m ³	78	10.91	10.71	17.89	19.91	3.96	22.77	*	/		
NO _x	µg/m ³	75	41.92	39.67	61.50	64.75	21.18	80.30	**	/		
NH ₃	µg/m ³	75	3.25	3.22	9.18	9.50	0.17	10.74	100	0		
Бензен	µg/m ³	77	0.79	0.72	1.50	2.42	0.14	2.71	*	/		
Толуен	µg/m ³	77	5.78	5.15	11.86	12.65	0.62	23.51	**	/		
Ксилен	µg/m ³	77	11.66	8.68	23.08	26.34	3.14	43.56	**	/		
Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₅	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24h	Број дана у којима је прекорачена GV за 24h
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Температура (°C)	11	33	22									
Рел. влажност (%)	990	1013	1004									
Притисак (hPa)	21	100	72									
Брзина ветра (m/s)	0	9										
Напомена												
¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација												
² средње месечне вредности за температуру и притисак су израчунате из средњих дневних вредности												
Подаци за ВТХ, РМ 10 и РМ2,5 нису доступни због сервисирања уређаја и из техничких разлога.												
* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и РМ2.5 дата је на годишњем нивоу												
**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO _x нису нормиране важећом Уредбом												

Табела 2. Резултати испитивања квалитета ваздуха на локацији Народна башта, Панчево у јулу 2022.

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:

Период:

ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

јул 2022.

ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								
		N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум
PM ₁₀	µg/m ³	20	28.05	26.83	37.62	13.97	39.60	50	0	
PM _{2,5}	µg/m ³	20	10.58	10.71	16.59	4.89	17.85	*	/	
NO _x	µg/m ³	20	48.92	45.74	63.96	32.49	80.30	**	/	
NH ₃	µg/m ³	20	2.49	0.77	9.37	0.23	9.65	100	0	
Бензен	µg/m ³	18	1.16	1.11	1.86	0.58	2.71	*	/	
Толуен	µg/m ³	18	10.41	10.22	14.37	6.33	23.51	**	/	
Ксилен	µg/m ³	18	20.14	18.60	29.61	11.95	43.56	**	/	

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Метеоролошки подаци				Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24h	Број дана у којима је прекорачена GV 24h	
Параметар	Мин	Макс	Сред ²									
Темп. (°C)	19	33	25									
Рел. влаж. (%)	23	100	60									
Притисак (mbar)	999	1013	1005									
Ветар (m/sec)	0	3										

Напомена

¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација

² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности

* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM_{2.5} дата је на годишњем нивоу

**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO_x нису нормиране важећом Уредбом

Из техничких разлога нису доступни подаци за ВТХ у периоду од 01.07. до 13.07.2022. године и од 01. до 07.07., и од 09.07. до 12.07. за PM и NH₃ и NO_x

Табела 3. Резултати испитивања квалитета ваздуха на локацији Народна башта, Панчево у августу 2022.

 ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ ПАНЧЕВО		ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ Центар за хигијену и хуману екологију Одељење хигијене										
ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА ¹												
ЛОКАЦИЈА: ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА									Период: авг 2022.			
ПАРАМЕТРИ	ЈЕДИН.	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ										
	МЕРЕ	N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	>GV _{24h} / датум		
PM ₁₀	µg/m ³	28	27.41	23.26	45.98	15.91	50.81	50	1	27		
PM _{2,5}	µg/m ³	28	12.17	11.38	20.65	6.86	22.77	*	/			
NO _x	µg/m ³	25	46.33	45.20	61.06	35.21	66.28	**	/			
NH ₃	µg/m ³	25	2.92	0.87	9.24	0.17	10.74	100	0			
Бензен	µg/m ³	29	0.82	0.72	1.87	0.27	2.52	*	/			
Толуен	µg/m ³	29	5.96	5.62	10.16	0.62	10.45	**	/			
Ксилен	µg/m ³	29	12.46	13.01	18.67	6.07	23.34	**	/			
Метеоролошки подаци		Број мерења	Средња годишња концентрација	Медијана	Фреквенција високих концентрација C ₉₈	Минимална концентрација	Максимална концентрација	Гранична вредност за 24h	Број дана у којима је прекорачена GV 24h			
Параметар	Мин										Макс	Сред ²
Темп. (°C)	20										29	24
Рел. влаж. (%)	21										100	74
Притисак (mbar)	998										1008	1003
Ветар (m/sec)	0										9	
Напомена:												
¹ статистички подаци добијени су обрадом 24-часовних концентрација												
² средње месечне вредности за температуру и притисак су из средњих дневних вредности												
* Према важећој Уредби гранична вредност (GV) за бензен и PM2.5 дата је на годишњем нивоу												
**GV (дневне и годишње) за толуен, ксилен и NO _x нису нормиране важећом Уредбом												
Из техничких разлога нису доступни подаци за ВТХ у периоду од 20.08. и 21.08.2022. године., NH ₃ и NO _x 19.08. до 24.08., PM 20.08., 21.08. и 22.08.												

Табела 4. Резултати испитивања квалитета ваздуха на локацији Народна башта, Панчево у септембру 2022.

ЗАВОД ЗА
ЈАВНО ЗДРАВЉЕ
ПАНЧЕВО

ЗАВОД ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ

Центар за хигијену и хуману екологију

Одељење хигијене

ИЗВЕШТАЈ О КВАЛИТЕТУ ВАЗДУХА¹

ЛОКАЦИЈА:

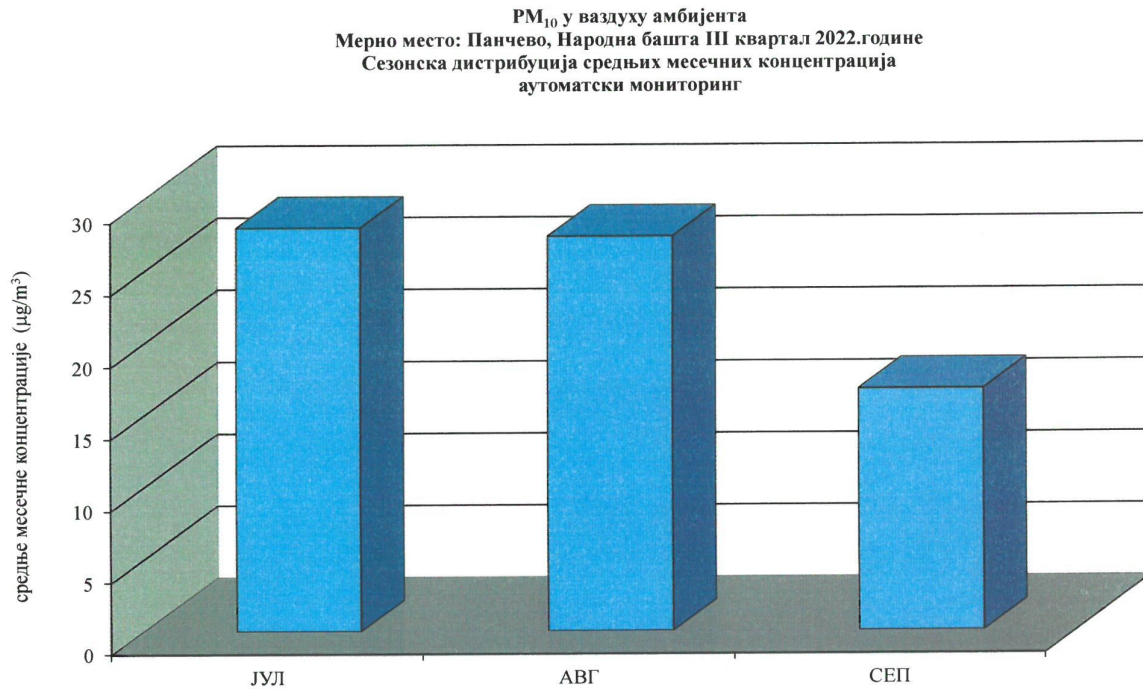
ПАНЧЕВО, НАРОДНА БАШТА

Период:

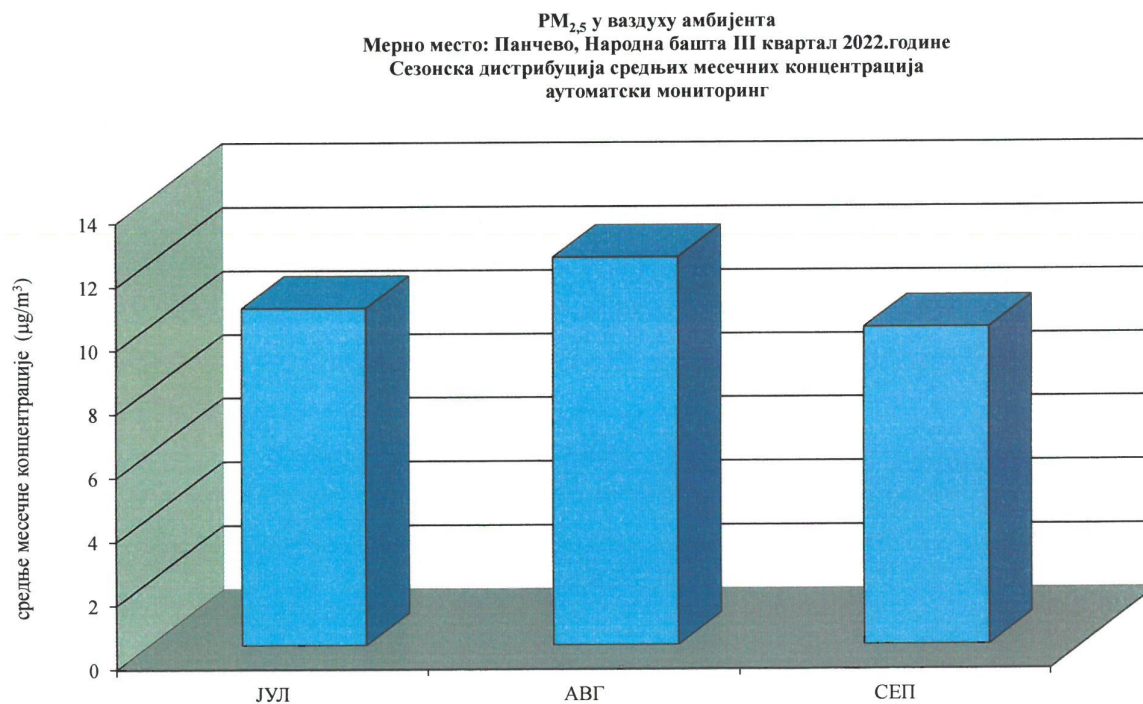
сеп 2022.

ПАРАМЕТРИ		ЈЕДИН. МЕРЕ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ								>GV _{24h} / датум
			N	C _{sred}	C ₅₀	C ₉₅	C _{min}	C _{max}	GV _{24h}	>GV	
PM ₁₀		µg/m ³	30	16.80	15.09	25.91	7.08	28.47	50	0	
PM _{2,5}		µg/m ³	30	9.95	9.95	16.09	3.96	18.11	*		
NO _x		µg/m ³	30	33.59	30.30	50.97	21.18	61.73	**	/	
NH ₃		µg/m ³	30	4.07	4.02	5.31	2.38	5.48	100	0	
Бензен		µg/m ³	30	0.54	0.47	1.07	0.14	1.36	*	/	
Толуен		µg/m ³	30	2.84	2.29	6.21	1.28	11.05	**	/	
Ксилен		µg/m ³	30	5.79	5.69	7.50	3.14	10.53	**	/	
</											

7.2 Графички приказ резултата мерења

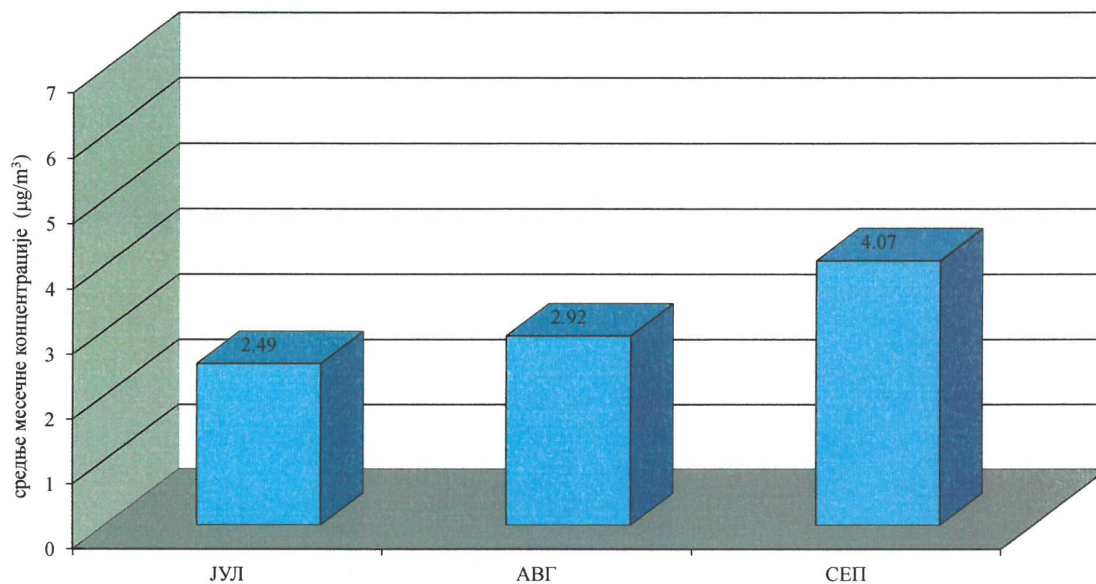

Графикон 1. Средње месечне концентрације PM₁₀ на мерном месту Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

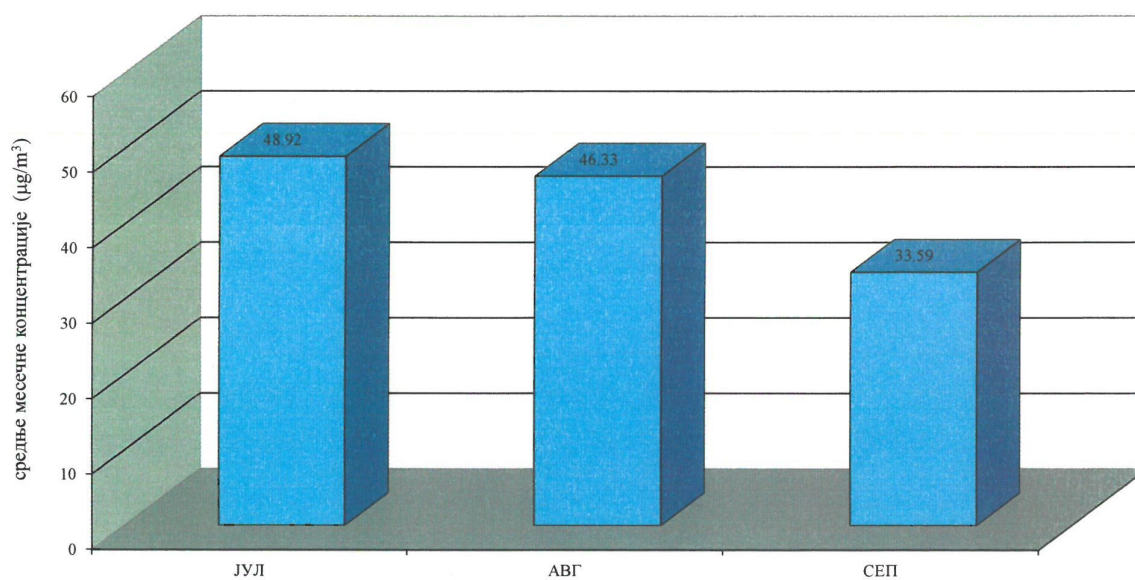
Графикон 2. Средње месечне концентрације PM_{2,5} на мерном месту Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

Амонијак у ваздуху амбијента
 Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2022.године
 Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација
 аутоматски мониторинг

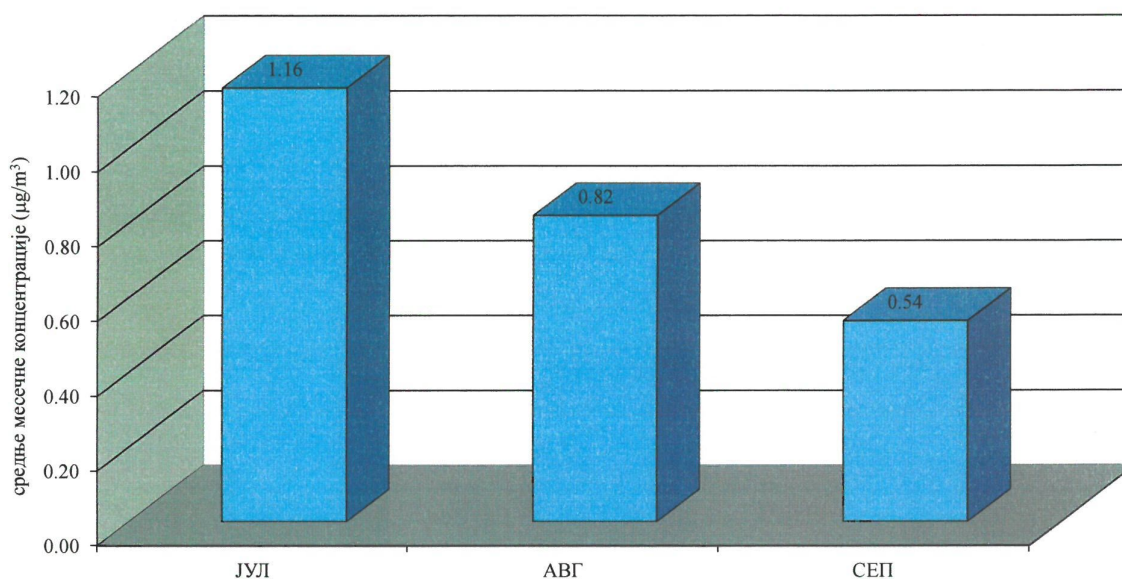
Графикон 3. Средње месечне концентрације амонијака на мерном месту Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

Азотни оксиди у ваздуху амбијента
 Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2022.године
 Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација
 аутоматски мониторинг

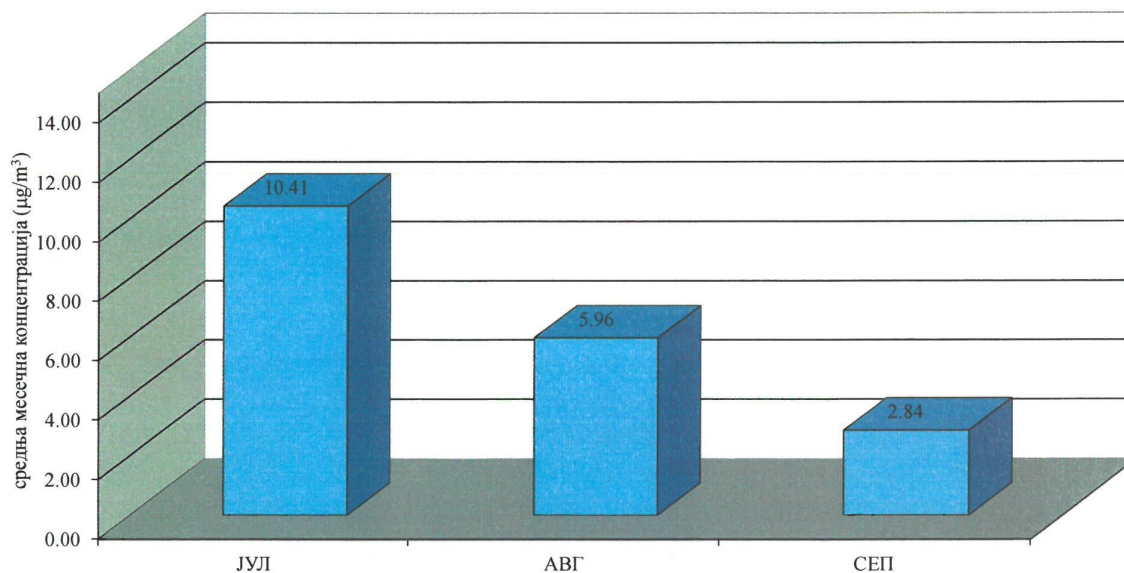
Графикон 4. Средње месечне концентрације азотних оксида на мерном месту Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

Бензен у ваздуху амбијента
 Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2022.године
 Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација
 аутоматски мониторинг

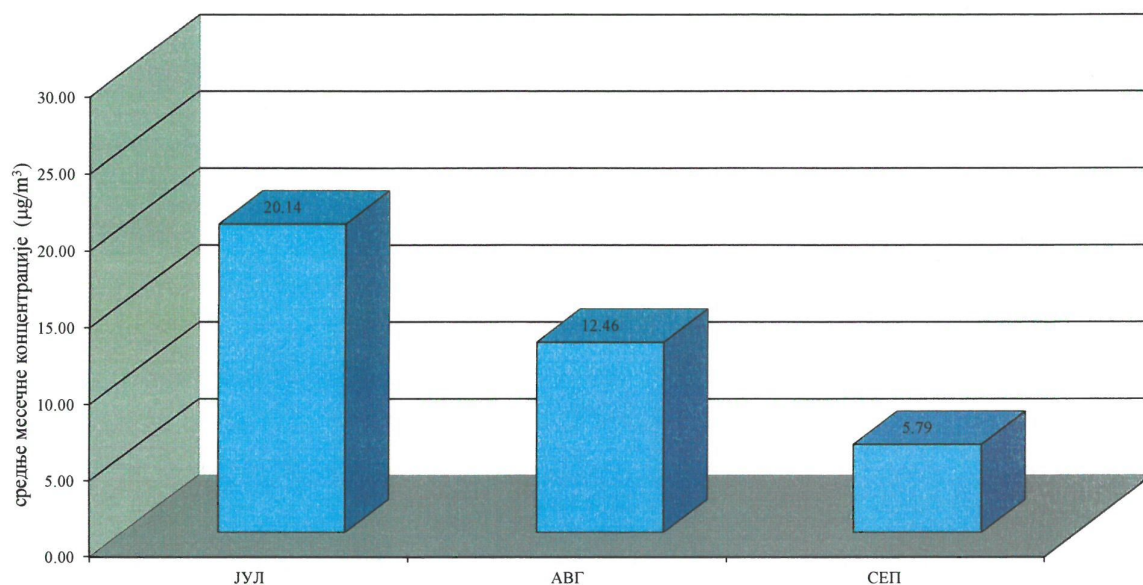
Графикон 5. Средње месечне концентрације бензена на мерном месту Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

Толуен у ваздуху амбијента
 Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2022.године
 Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација
 аутоматски мониторинг

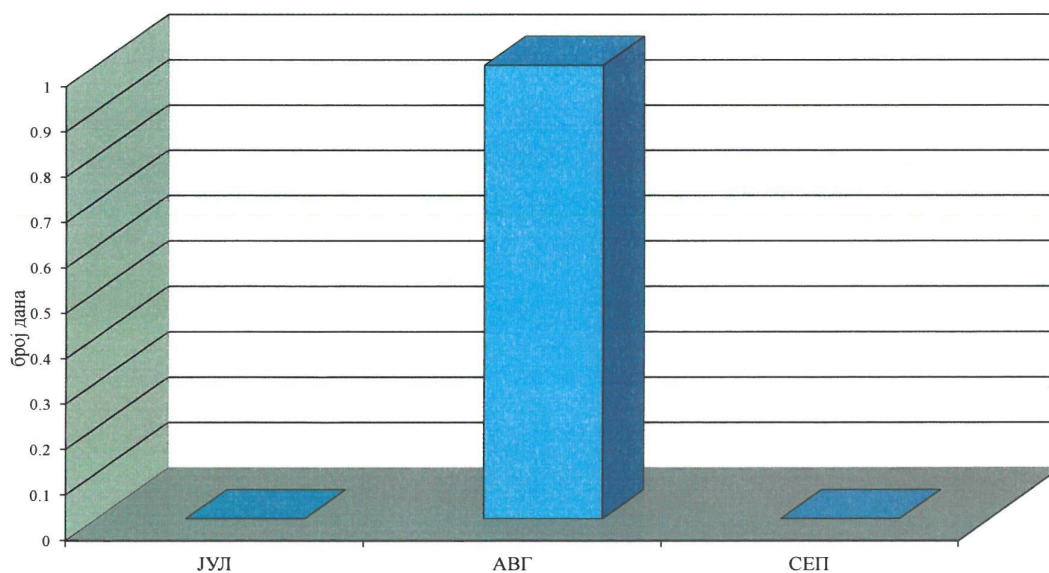
Графикон 6. Средње месечне концентрације толуена на мерном месту Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

Ксилен у ваздуху амбијента
 Мерно место: Панчево, Народна башта III квартал 2022.године
 Сезонска дистрибуција средњих месечних концентрација)
 аутоматски мониторинг

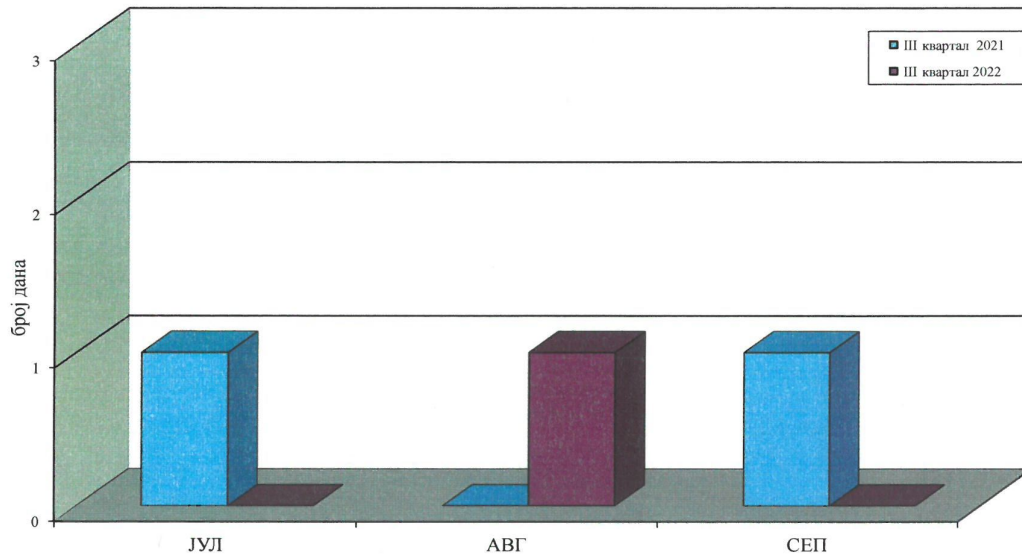
Графикон 7. Средње месечне концентрације ксилена на мерном месту Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

PM₁₀ У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
 Мерно место: Панчево, Народна башта
 Број дана са концентрацијама PM₁₀ изнад GV
 III квартал 2022.

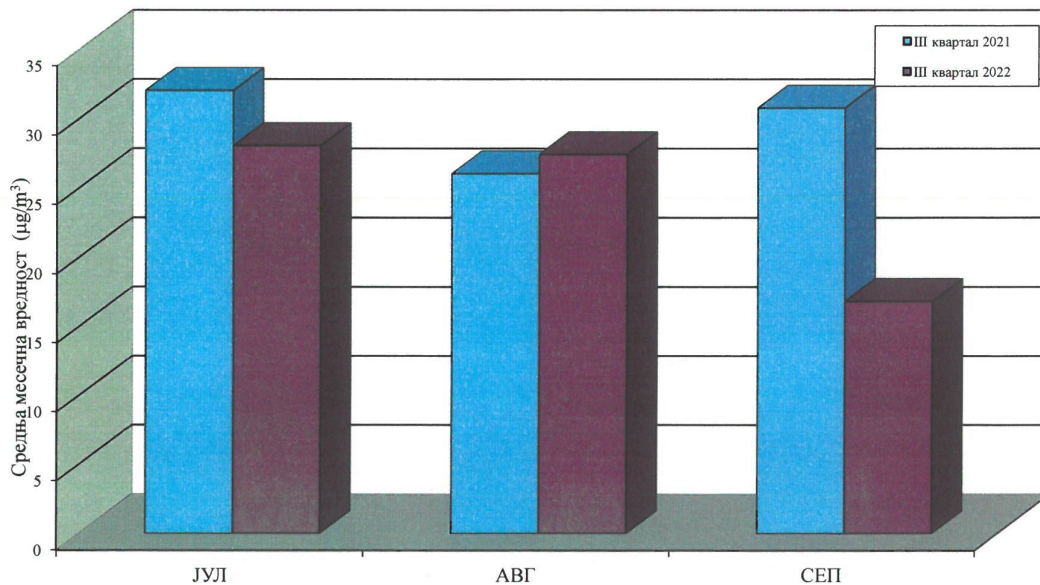
Графикон 8. Месечна дистрибуција броја дана са концентрацијама изнад граничне вредности за PM₁₀ на мерном месту Народна башта, Панчево у периоду јул-септембар 2022.

PM₁₀ У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Упоредни приказ броја дана са концентрацијама изнад GV
III квартал 2021.-III квартал 2022.

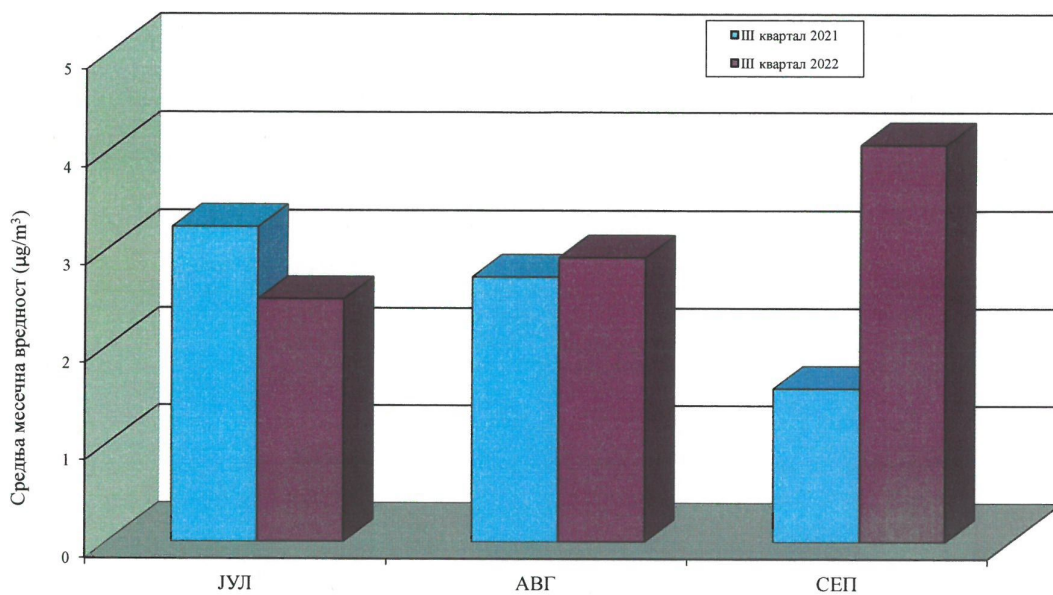
Графикон 9. Месечна дистрибуција броја дана са концентрацијама изнад граничне вредности за PM₁₀ на мерном месту Народна башта, Панчево - упоредни приказ јул-септембар 2021. јул-септембар 2022. године.

PM₁₀ У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Упоредни приказ просечних месечних концентрација
III квартал 2021. - III квартал 2022.

Графикон 10. Дистрибуција просечних месечних концентрација PM₁₀ на мерном месту Народна башта, Панчево - упоредни приказ јул-септембар 2021. -јул-септембар 2022. године.

АМОНИЈАК У ВАЗДУХУ АМБИЈЕНТА
Мерно место: Панчево, Народна башта
Упоредни приказ просечних месечних концентрација
III квартал 2021. - III квартал 2022.

Графикон 11. Дистрибуција просечних месечних концентрација амонијака на мерном месту Народна башта, Панчево - упоредни приказ јул-септембар 2021. и јул-септембар 2022.

8. ИНДЕКС КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА

Индекс квалитета ваздуха AQI (Air Quality Index) је величина којом се оцењује штетност утицаја загађујућих материја из ваздуха на здравље и животну средину. Индекс квалитета ваздуха интегрише утицаје концентрација појединих полутаната и распон интервала класа одређених индексом нису дефинисани законском регулативом у Републици Србији у којој се наводе критеријуми за оцењивање квалитета ваздуха.

У доњој табели је дат збирни приказ дневних индекса квалитета ваздуха за измерене концентрације суспендованих честица (PM₁₀) на мерном месту *Народна башта* према вредностима индекса квалитета ваздуха који су дати за SAQI_11 у Кнежевић Ј. и сар. Квалитет ваздуха у Републици Србији 2019 године. Министарство заштите животне средине, Агенција за заштиту животне средине, Београд, 2020, стр. 44, где прве три класе припадају првој категорији квалитета ваздуха.

Табела 5. Индекс квалитета ваздуха SAQI_11

PM 10		Народна башта		јул-септембар 2022	
SAQI_11 *		Концентрација	Број		
Индекс квалитета ваздуха		(µg/m³)	дана	%	
	одличан	0-20	28	35.9	
	добар	20,1-40	46	59.0	
	прихватљив	40,1-50	3	3.8	
	загађен	50,1-100	1	1.3	
	јакo загађен	>100	0	0.0	
			78	100.0	

* Извор: Кнежевић Ј и сар, Квалитет ваздуха у Републици Србији 2019 године, Министарство заштите животне средине, Агенција за заштиту животне средине, Београд, 2020, стр.44.

9. ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА

Честице PM_{10} праћене су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2022. године. У току овог периода анализирано је укупно 78 дневних узорака. Прошле године у истом периоду је било анализирано 92 узорка.

Просечна концентрација за овај период била је $23,49 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $6,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године. Од укупног броја дневних просека било је једно прекорачење дневне граничне вредности $GV=50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ за овај параметар (табела 1): ово прекорачење граничне вредности је било у августу месецу (табела 3). Максимална дневна концентрација од $50,81 \mu\text{g}/\text{m}^3$ била је забележена 27.08.2022. године и у односу на прошлогодишњу максималну дневну вредност концентрације за овај период, мања је за $3,14 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња месечна концентрација PM_{10} је износила је $28,05 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $27,41 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $16,80 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу.

Честице $PM_{2,5}$ праћене су континуално на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2022. године. У току овог периода анализирано је укупно 78 дневних узорака. Прошле године у овом периоду је било анализирано 92 узорака.

Просечна концентрација за овај период била је $10,91 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $2,63 \mu\text{g}/\text{m}^3$ мање у односу на исти период прошле године (табела 1). Током мерног периода дневне концентрације су се кретале у распону од $3,96-22,77 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Максимална дневна концентрација је забележена 28.08.2022. године. Средња месечна концентрација $PM_{2,5}$ износила је $10,58 \mu\text{g}/\text{m}^3$ за јул, $12,17 \mu\text{g}/\text{m}^3$ за август и $9,95 \mu\text{g}/\text{m}^3$ за септембар месец (табеле 2-4).

Укупни азотни оксиди на мерном месту *Народна башта* су праћени континуално у периоду јул-септембар 2022. године. У току овог периода анализирано је укупно 75 дневних узорака. Прошле године у овом периоду је био анализиран 92 узорка.

Просечна концентрација за овај период била је $41,92 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $6,72 \mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године (табела 1). Максимална дневна концентрација од $80,30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ била је забележена 23.07.2022. године, што је за $13,81 \mu\text{g}/\text{m}^3$ више него прошле године. Средња месечна концентрација укупних азотних оксида је износила је $48,92 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $46,33 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $33,59 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу (табеле 2-4).

Амонијак је на мерном месту *Народна башта* праћен континуално у периоду јул-септембар 2022. године. У току овог периода анализирано је укупно 75 дневних узорака. Прошле године у овом периоду је био анализиран 92 узорка.

Просечна концентрација за овај период била је $3,25 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $0,72 \mu\text{g}/\text{m}^3$ више него у истом периоду прошле године (табела 1). Максимална дневна концентрација од $10,74 \mu\text{g}/\text{m}^3$ била је забележена 25.08.2022. године и мања је за $0,58 \mu\text{g}/\text{m}^3$ од максималне вредности прошле године. Средња месечна концентрација амонијака је износила је $2,49 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $2,92 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $4,07 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу (табеле 2-4).

Бензен је на мерном месту *Народна башта* праћен у периоду јул-септембар 2022. године. Доступно је било 77 дневних просека. У прошлој години у овом периоду је било анализирано 86 дневних просека.

Средња концентрација бензена у испитиваном периоду је износила $0,79 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $1,05 \mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом кварталу прошле године (табела 1). Концентрације бензена на овој локацији кретале су се од $0,14 \mu\text{g}/\text{m}^3 - 2,71 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације су имале вредности од $1,16 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $0,82 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $0,54 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу (табеле 2-4).

Толуен је на мерном месту *Народна башта* праћен континуално у периоду јул-септембар 2022. године. Доступно је било 77 дневних просека. У прошлој години у овом периоду је било анализирано 86 дневних просека.

Средња концентрација толуена износила је $5,78 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $9,65 \mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године (табела 1). Концентрације толуена на овој локацији кретале су се од $0,62\text{--}23,51 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације су имале вредности од $10,41 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $5,96 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $2,84 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу (табеле 2-4).

Ксилен је на локацији *Народна башта* мерен континуално у периоду јул-септембар 2022. године. Доступно је било 77 дневних просека. У прошлој години у овом периоду је било анализирано 86 дневних просека.

Средња концентрација ксилена износила је $11,66 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је за $10,79 \mu\text{g}/\text{m}^3$ мање него у истом периоду прошле године (табела 1). Концентрације ксилена током овог периода кретале су се од $3,14 \mu\text{g}/\text{m}^3$ – $43,56 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње месечне концентрације су имале вредности од $20,14 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у јулу, $12,46 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у августу и $5,79 \mu\text{g}/\text{m}^3$ у септембру месецу (табеле 2-4).

Индекс квалитета ваздуха за PM_{10}

Српски индекс квалитета ваздуха је одређиван за параметар испитивања за који постоји дневна гранична вредност.

Анализа измерених концентрација PM_{10} у периоду јул-септембар 2022. године на мерном месту *Народна башта* је показала да је квалитет ваздуха одговарао класи “одличан” током 28 (35,9%) дана, класи “добар” током 46 (59,0%) дана, „прихватљив“ током 3 (3,8%) дана и класи „загађен“ током 1 (1,3%) дана (табела 5).

10. ЗАКЉУЧАК

Континуалним аутоматским мониторингом на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2022. године праћени су параметри: PM_{10} , $\text{PM}_{2,5}$, укупни азотни оксиди, амонијак и летљиви угљоводоници ВТХ.

Резултати испитивања ових параметара су доступни на сајту Завода и на адреси <http://paneko.kosava.net/>. Оцена квалитета ваздуха је дата на основу дневних вредности концентрација загађујућих материја у виду индекса квалитета ваздуха за параметре за које су дефинисане дневне граничне вредности.

Резултати испитивања честица PM_{10} на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2022. године показују да је гранична вредност дневних концентрација ($\text{GV}=50 \mu\text{g}/\text{m}^3$) била прекорачена 1 (1,3%) пут.

Средње концентрације параметара испитиваних на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2022. године су износиле за PM_{10} $23,49 \mu\text{g}/\text{m}^3$ $\text{PM}_{2,5}$ $10,91 \mu\text{g}/\text{m}^3$, укупне азотне оксиде $41,92 \mu\text{g}/\text{m}^3$, амонијак $3,25 \mu\text{g}/\text{m}^3$, бензен $0,79 \mu\text{g}/\text{m}^3$, толуен $5,78 \mu\text{g}/\text{m}^3$ и ксилен $11,66 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Закључак је да су највећи утицај на стање квалитета ваздуха на мерном месту *Народна башта* у периоду јул-септембар 2022. године имале PM_{10} суспендоване честице.

Повећана концентрација PM_{10} суспендованих честица у ваздуху смањује видљивост и може бити одговорна за саобраћајне акциденте. Повећано присуство честица у ваздуху доприноси и прљању и оштећењу објеката.

Честице PM_{10} и $PM_{2,5}$ имају значајан утицај на здравље људи, нарочито на здравље припадника осетљивих популационих група (хроничних болесника, деце, старих, трудница), који чешће оболевају од срчаних и плућних болести. Ефекти честица на здравље могу бити акутни и хронични и могу бити потенцирани присуством повишених концентрација других штетних полутаната у ваздуху.

Штетни акутни ефекти на здравље од присуства повећаних концентрација честица у ваздуху манифестују се као погоршање хроничних респираторних и кардиоваскуларних обољења, развој акутних симптома од стране респираторних органа код старих и деце, чешће интервенције службе хитне помоћи, већи број пријема на болничко лечење због погоршања основне болести, а у неким случајевима чак и смртним исходом због енормног погоршања основне болести.

Хронични штетни ефекти од дугорочне изложености повећаним концентрацијама честица у ваздуху су повећана осетљивост према респираторним инфекцијама, развој хроничне опструктивне болести плућа, астме, појава алергија, развој кардиоваскуларних болести, а као најозбиљнија и најтежа последица је развој малигних обољења.

Честа погоршања здравственог стања хроничних болесника имају за последицу лошији квалитет живота ових људи, чешћу апстиненцију са посла и економске губитке због истог и повећаних трошкова лечења. У срединама са повећаним загађењем ваздуха честицама постоји повећана оптерећеност и повећани трошкови здравствене службе.

11. ПРЕДЛОГ МЕРА

Предлог мера за постизање бољег квалитета ваздуха у Панчеву подразумева низ мера које је потребно спроводити систематски и континуирано да би се у што краћем временском периоду достигле норме које закон предвиђа за поједине загађујуће материје, а током времена постигле и ниже концентрације ради заштите здравља људи и животне средине.

Мере за смањење аерозагађења пореклом из стационарних извора:

1. Ширење даљинског система грејања и унапређење процеса гасификације.
2. Контрола процеса сагоревања у котларницама.
3. Редовна контрола емисије загађујућих супстанци из процеса производње у индустрији.

Мере за смањење честичног аерозагађења:

1. Редовно чишћење и прање саобраћајница и тротоара.
2. Редовно одношење смећа и уклањање нехигијенских депонија.
3. Примена термоизолације у стамбеном сектору ради смањења количине утрошених фосилих горива.
4. Замена употребе фосилних горива „чистијим енергијама“ у свим секторима.
5. Проширити уређене зелене површине – обезбедити зелени појас поред саобраћајница и уредити запуштене парцеле.

Мере за смањење аерозагађења дифузних загађивача:

1. Контролисати исправност функционисања система сагоревања у индивидуалним ложиштима.

Мере за смањење аерозагађења узрокованог саобраћајем:

1. Оптимизовати регулацију саобраћаја.
2. Обезбедити виши ниво техничке исправности возила.

3. Повећати примену електричних возила и возила које користе за погон друге „чистије“ енергије.
4. Обезбедити квалитетна горива за саобраћај.
5. Контролисати рад бензинских пумпи и смањити аерозагађење ваздуха нафтним дериватима.
6. Изградити квалитетне и безбедне бициклистичке и пешачке стазе.
7. Промовисати коришћење јавног превоза и бициклизма.

Мере за унапређење информисања и развоја еколошке свести:

1. Свакодневно информисати јавност о квалитету ваздуха у агломерацији „Панчево“ и о потреби свакодневног спровођења превентивних мера. Завод за јавно здравље Панчево обавештава јавност путем два портала: www.zjzpa.org.rs и www.paneko.rs.
2. Редовно спроводити акције уз активно укључивање становништва, града и инспекцијских служби. О предузетим акцијама за чистији ваздух и постигнутим ефектима правовремено и објективно информисати становништво.
3. Континуирано едуковати становништво о значају одржавања доброг квалитета ваздуха и мерама превенције.

Специјалиста хигијене

Прим. др Дубравка Николовски

12. ПРИЛОГ

1. Мапа мерног места (број страна 1)
2. Листе метеоролошких података (број страна 3)
3. Листе оригиналних података - мерно место Народна башта (број страна 3)
4. Копије сертификата о еталонирању мерила (број страна 6)
5. Копија решења о утврђивању обима акредитације (број страна 3)
6. Копија овлашћења за рад (број страна 8)

- КРАЈ ИЗВЕШТАЈА -